

સાહિત્ય સિદ્ધાંત વ્યાખ્યાનશ્રેણી-૨

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંચાલિત ક. લા. સ્વાધ્યાયમંદિર દ્વારા આયોજિત 'સાહિત્ય સિદ્ધાંત વ્યાખ્યાનશ્રેણી-૨'માં તા. ૩૦ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૨ ગુરુવારના રોજ 'લુકાય અને સાહિત્યવિચારણા' વિશે ભરત મહેતાએ વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું.

આરંભે ઇતુભાઈ કુરકુટિયાએ ભૂમિકા બાંધી વક્તાશ્રીનો પરિચય આપ્યો હતો. જ્યોર્જ લુકાય જેવા વીસમી સદીના પ્રારંભિક વિવેચક વિશે ભરત મહેતાએ રસપ્રદ વક્તવ્ય આપ્યું હતું, જેમાં 'આધુનિકતાવાદ સમૃદ્ધિ નથી પણ કળાનો નકાર છે.' આધુનિક સાહિત્ય વિશે આવી નુકતેચી કરનાર લુકાય ડાબેરી સાહિત્યચિંતક હતા અને સાહિત્યમાં સંપૂર્ણતા (Totality)નો આગ્રહ રાખતા હતા. લુકાયના જીવન વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરી તેમણે લુકાયની સાહિત્યવિચારણા અને એની સામેના વિરોધોને રજૂ કર્યા હતા.

આ વ્યાખ્યાનમાં સાહિત્યરસિક ભાવકી ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. લુકાય વિશે ગુજરાતીમાં આજે બહુ ઓછી માહિતી મળે છે ત્યારે આ વિશે બીજું વ્યાખ્યાન પણ યોજાવું જોઈએ એવી સૌએ લાગણી વ્યક્ત કરી હતી. પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા આ બેઠક રસપ્રદ બની હતી. અંતે, પારુલ દેસાઈએ આભારવિધિ કરી હતી.

— કૃષ્ણા રાવલ

ગ્રંથ સાથે ગોઠડી

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંચાલિત 'ગ્રંથ સાથે ગોઠડી' કાર્યક્રમ અંતર્ગત તા. ૭-૮-૨૦૧૨ના રોજ ઉર્વીબહેન શાહે પ્રતિભા રાયકૃત નવલકથા 'દ્રૌપદી' વિશે વિશદ ચર્ચા કરી હતી. તેમણે વક્તવ્યમાં મહાભારતની કથાવસ્તુનો આધાર લઈને દ્રૌપદીનો કર્ણ, કૃષ્ણ, અર્જુન, દ્રોણાચાર્યની પત્ની, અશ્વત્થામા, અભિમન્યુ વગેરે પાત્રો સાથેના સ્નેહની વિગતે ચર્ચા કરી હતી અને લેખિકાએ મૂળ કથાને પોતાની કલ્પનાથી કેવી રસિક બનાવી છે તેની સોદાહરણ ચર્ચા કરી હતી. ઉપસ્થિત ભાવકોને લેખિકાની શૈલીનું આકર્ષણ સ્પર્શી ગયું હતું. હરીશ ખત્રીએ ઉર્વીબહેનનો પરિચય આપ્યો હતો. ઇતુભાઈએ સૌનો આભાર માન્યો હતો.

— ઇતુભાઈ કુરકુટિયા

અનુવાદ-અભિમુખતા

તા. ૧૪-૮-૨૦૧૨, મંગળવારે ‘અનુવાદ-અભિમુખતા’, ‘બેઠકમાં રાજેન્દ્ર પટેલે ‘અનુવાદની મારી આનંદયાત્રા’ના વક્તવ્યને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી ૧. અનુવાદ આજે ૨. અનુવાદ કરવામાં રસ કેમ પડ્યો અને ૩. અનુવાદ કયા અને કેમ કર્યા – પોતાની કેફિયત રજૂ કરી હતી. આજે વૈશ્વિક સ્તરે જોતાં અનેક કારણોસર લોકોનું સ્થળાંતર એટલું બધું વધી ગયું છે કે માહિતીની આપ-લે દ્વારા અનુવાદની પ્રવૃત્તિએ એક જુદા પ્રકારની ભૂમિકા ઊભી કરી છે. એટલે જ ૨૧મી સદી અનુવાદની સદી તરીકે ઓળખાય તો નવાઈ નહિ. વળી તેમણે આ પ્રવૃત્તિને text પૂરતી મર્યાદિત ન રાખતાં એમ પણ કહ્યું કે આજે માધ્યમોની અદલા-બદલી થવા માંડી છે. તો કોઈ એક નવલકથા પરથી ફિલ્મ બને એ પણ અનુવાદ છે. જોકે આને ‘રૂપાંતરણ’ કહેવું વધુ ઉચિત લેખાશે. ઉપરાંત તેમણે અનુવાદ કરતાં જે આનંદ પ્રાપ્ત થયો તેની વાત કરતાં કહ્યું કે સાહિત્યના નાતે જગતના સાહિત્યમાં ફાંફાં મારવા ગમે અને લગભગ ૨૫૦-૩૦૦ વાર્તાઓ વાંચ્યા પછી ૧૪-૧૫ વાર્તાઓના અનુવાદ થાય. આ આખી પ્રક્રિયાથી સમજ તથા સંવેદન સંકોરાય છે, ભાષા-સજ્જતા વધે છે. ધ્વન્યાર્થ સહજતાથી પકડાય છે અને આ આખી પ્રક્રિયા પડકારરૂપ બને છે. ત્યાર બાદ તેમણે અમેરિકન નવલકથાકાર જેરોમ વાઇલ્ડમેનની ટૂંકી વાર્તા – ‘My father sits in the dark’નો પોતે કરેલો અનુવાદ ‘મારા બાપુજી અંધારમાં બેસી રહે છે’નું પઠન કર્યું. ભાવક શ્રોતાઓએ રસપૂર્વક આ શબ્દસંવેદન માણ્યું.

તા. ૧૧-૦૮-૧૨, મંગળવારે ‘અનુવાદ-અભિમુખતા’ની બેઠકમાં પુસ્તકરસિયા પ્રાધ્યાપક સંજય ભાવેએ ‘ચાર્લ્સ ડિકન્સ, ગાંધી અને ગુજરાતી’ વિષય પર વક્તવ્ય આપ્યું હતું. ડિકન્સની આ જન્મ-દ્વિશતાબ્દીના વર્ષે તેમની લોકપ્રિયતાની વાત કરતાં તેમણે બ્રિટનના બાળકોને ટાંકતાં કહ્યું, “Of Dickens is dead, Santa Claus is dead.” ડિકન્સને ગાંધીજી અને ગુજરાતી ભાષા સાથે જોડતાં તેમણે કહ્યું કે ગાંધીજીએ કોશિયો પણ સમજી શકે એવી ભાષાનો આગ્રહ રાખ્યો છે તેવી ભાષા ડિકન્સની નવલકથાઓમાં જોવા મળે છે. ડિકન્સે લકેલી નવલકથાઓમાંથી માત્ર બે – ‘A tale of two cities’ અને ‘Great Expectations’ – આખી કૃતિઓ ગુજરાતીમાં અનૂદિત થયેલી છે. બાકીની કૃતિઓના સારાનુવાદ, રૂપાંતરણ કે ભાવાનુવાદ મળે છે. પ્રખ્યાત હાસ્યલેખક જ્યોતીન્દ્ર દવે પર પણ ડિકન્સનો ઘણો પ્રભાવ પડ્યો છે. શ્રી ભાવેએ ડિકન્સની અનૂદિત કૃતિઓનું જાણે એક દસ્તાવેજી ચિત્ર રજૂ કર્યું અને આવા અલભ્ય સાહિત્યનું રિપ્રિન્ટ અગર ડિજિટલાઇઝેશન ઝડપથી કરી લેવું જોઈએ તેવું સૂચન પણ કર્યું. આવા સ્વાધ્યાયલક્ષી વક્તવ્યનું શ્રોતાઓએ જિજ્ઞાસાપૂર્વક શ્રવણ કર્યું – ચર્ચા કરી.

– રૂપા શેઠ

શ્રીમતી એનીબહેન સરૈયા લેખિકા પ્રોત્સાહન નિધિ

શ્રીમતિ એનીબહેન સરૈયા લેખિકા પ્રોત્સાહક નિધિ અંતર્ગત સન્નિષ્ઠ સાહિત્યકાર ધીરુબહેન પટેલની પ્રેરણાથી અમદાવાદમાં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ખાતે સ્ત્રી-સર્જકોની નિયમિત બેઠકો યોજાતી રહે છે. દરેક બેઠકમાં ચોક્કસ સ્વરૂપને અનુલક્ષીને બહેનો પોતાનું સર્જન સુપેરે પ્રસ્તુત કરે છે ત્યારે જે-તે વિષયના નિષ્ણાત સર્જકોનું માર્ગદર્શન પણ બહેનોને સાંપડતું રહે છે. તા. ૧૦-૯-૨૦૧૨ના રોજ બહેનોએ પ્રોત્સાહક સંખ્યામાં હાજર રહી સ્વરચિત કાવ્યોનું પઠન કર્યું. એમની એ મૌલિક અને અપ્રગટ રચનાઓને કવયિત્રી ઉષાબહેન ઉપાધ્યાયે ખૂબ રસપૂર્વક-ધ્યાનથી સાંભળી અને એમના ચીવટપૂર્વકનાં અવલોકનને એમણે સચારુ ઢબે નમ્ર સૂચન સ્વરૂપે જાણે કે સરળતાથી વહેતાં કર્યાં. બહેનોએ લોકઢાળનાં ગીતો, ગઝલ સમ સ્વરૂપો, અછાંદસ કાવ્યો અને અનુભવના નિચોડ સમાન કાવ્યો રજૂ કર્યાં ત્યારે કંઈક વધુ અને નવીન શીખવાની તેમની ધગશ અને ઉત્કંઠા છતાં થયાં. પોતાની સર્જન યાત્રાના પરિપાક રૂપે ઉષાબહેને અમૂલ્ય સૂચનો કરતાં કહ્યું કે બહેનો હીરાબહેન પાઠક, દીપકબા, સવિતાબહેન અને ગીતા પરીખની જેમ નિજી સંવેદનોને અભિવ્યક્ત કરવા સજ્જ બને. “સામાજિક માળખાથી પર થઈ બહેનોની ચેતના કળા સ્વરૂપે ખીલે, સર્જક એ સર્જક છે – એમાં સ્ત્રી-પુરુષનો ભેદ ન હોય” એવા યશવંત શુક્લના અવતરણને ટાંકી ઉષાબહેને કહ્યું કે નક્કર અનુભવોમાંથી બહાર નીકળી બહેનો આત્મ-આવિષ્કરણ કરે ત્યારે ચેતનાનું અતિક્રમણ થાય અને તીવ્ર અભીપ્સા બહાર આવે. સ્ત્રી-સર્જકો પાસે સર્જનશક્તિની મૂડી છે. તેઓ રચનાને સેવે, પોતાના વિવેચક બને. ખૂબ વાંચે અને લયને આત્મસાત્ કરે એવી શુભેચ્છા આપી હતી. આરંભે પારુલ દેસાઈએ ઉષાબહેનના સાહિત્યસર્જન અને સ્વાધ્યાયનો પરિચય આપ્યો હતો.

– સુધા ભટ્ટ

જેલકાર્યક્રમો

તા. ૧૫-૯-૨૦૧૨ના રોજ કવિ-સંમેલન યોજાયું હતું જેમાં શૈલેશ પંડ્યા ‘ભીનાશ’, કનેયાલાલ બારોટ અને જેલનાં બંદીવાન શૈલેશ પંડ્યાએ કવિતાનું પઠન કર્યું હતું. તા. ૧૮-૯-૨૦૧૨ના રોજ મહેસાણા જિલ્લા જેલમાં ‘સર્જક સાથે સંવાદ’માં રાજેશ વ્યાસ ‘મિસ્કીન’, મંગળ રાવળ અને અમૃત બંટઈવાળાએ ભાગ લીધો હતો. વિનાયક રાવલે સંચાલન કર્યું હતું. રાજકોટ મધ્યસ્થ જેલમાં મહિલા કવિ-સંમેલન થયું હતું જેમાં પૂર્વીબહેન પંડિત, તનુબહેન પટેલ, નયનાબહેન મહેતા અને ગોપાલી બૂચે ભાગ લીધો હતો.

– ગંગારામ વાઘેલા

માતૃભાષાના ચાહકો જોગ...

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંચાલિત માતૃભાષા-સંવર્ધન કેન્દ્ર દ્વારા પ્રકાશિત ત્રૈમાસિક 'માતૃભાષાપ્રબોધ' માતૃભાષા-સંવર્ધન અંગેના વિચારો, પ્રવૃત્તિઓ આદિને જનસમૂહ સુધી પહોંચાડવાની કોશિશ કરી રહ્યું છે. તેમાં આપના વિચારો, સમસ્યા, તેના ઉકેલ આદિ પ્રકાશિત થઈ શકશે. આપના વિચારો કાવ્ય, ટૂંકી વાર્તા કે નાટક રૂપે આલેખાયા હશે તો સામાન્ય ભાષક માટે એ સંવાદ અને આસ્વાદ બંનેની ભૂમિકા પૂરી પાડશે. અન્ય વિચારકો, વિદ્વાનોના માતૃભાષા સંદર્ભેના વિચારોનું સંકલન પણ આવકાર્ય છે.

આપના લખાણ માટે સહસંયોજકશ્રી, 'માતૃભાષા-સંવર્ધન કેન્દ્ર', ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, ટાઇમ્સ પાછળ, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદનો સંપર્ક સાધવો. ફોન નં. ૨૬૫૮૭૮૪૭, ૨૬૫૭૬૩૭૧.

E-mail : matrubhasagsp@gmail.com, gspamd@vsnl.net

આભાર સહ,

પિંકી પંડ્યા

સહસંયોજક

માતૃભાષા-સંવર્ધન કેન્દ્ર

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનાં આગામી કાર્યક્રમો

ગ્રંથ સાથે ગોઠડી

સંયોજક : હરીશ ખત્રી,

ઈતુભાઈ કુરકુટિયા તા. ૫-૧૦-૨૦૧૨ના રોજ શુક્રવારે સાંજે ૬.૦૦ કલાકે રસીલાબહેન કડિયા સંકલિત પુસ્તક 'બસ હવે બહુ થયું'નો આસ્વાદ કરાવશે.

બુધસભા

ધીરુ પરીખની નિશ્રામાં : તા. ૩, ૧૦, ૧૭, ૨૪, ૩૧-૧૦-૨૦૧૨ બુધવારે સાંજે ૭.૦૦ કલાકે બુધસભા

અનુવાદ : અભિમુખતા

સંયોજક : રૂપા શેઠ તા. ૮-૧૨-૨૦૧૨ મંગળવારે સાંજે ૬.૦૦ કલાકે સુધા મહેતા અનુવાદ વિશે વ્યાખ્યાન આપશે.

એની સરૈયા લેખિકા પ્રોત્સાહન નિધિ

સંયોજક : પ્રજ્ઞા પટેલ, પારુલ દેસાઈ તા. ૧૫-૧૦-૨૦૧૨, સોમવાર બપોરે ૪.૦૦ કલાકે બહેનો દ્વારા અપ્રસિદ્ધ કૃતિઓનું પઠન.

નવોદિત સર્જક સાથે સંવાદ

સંયોજક : ધ્વનિલ પારેખ તા. ૨૦-૧૦-૨૦૧૨ શનિવારે સાંજે ૬.૦૦ કલાકે
નવોદિત સર્જક સાથે સંવાદ થશે.

પાક્ષિકી

સંયોજક : દીવાન ઠાકોર તા. ૧૮-૧૦-૨૦૧૨ ગુરુવારે દક્ષાબહેન અનુવાદિત
વાર્તાનું પઠન કરશે.

પરિષદ પુસ્તકાલય આપણાં બારણે

www.gujaratisahityaparishad.com/library/login/login.php

ઉપરોક્ત Link - પરથી આપ '૬૧૧૪૮' પુસ્તકોનાં શીર્ષકો જોઈ શકો
છો અને વાંચવા માટેનું પસંદ પુસ્તક પુસ્તકાલયમાં છે કે નહીં તે તપાસી શકો છો.

ખાસ નોંધ :

cml gspamd@yahoo.com પરથી ચી. મં. ગ્રંથાલયમાં પુસ્તકો રિન્યુ
કરાવી શકાશે. પરંતુ ગ્રંથાલયમાં ઉપયોગી પુસ્તકો રિન્યુ થશે નહીં.

૨૭મું જ્ઞાનસત્ર

તારીખ : ૨૧ / ૨૨ / ૨૩ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૨

યજમાન સંસ્થા : વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત

જ્ઞાનસત્રના અધ્યક્ષ : શ્રી વર્ષા અડાલજા

પહેલી બેઠક તા. ૨૧-૧૨-૨૦૧૨, શુક્રવાર, સવારે ૧૧.૦૦થી ૧.૦૦

ઉદ્ઘાટન બેઠક

અધ્યક્ષ : શ્રી વર્ષા અડાલજા

પ્રમુખશ્રીનો પરિચય : શ્રી રઘુવીર ચૌધરી

પ્રાસંગિક : શ્રી અનિલા દલાલ / શ્રી ભગવતીકુમાર શર્મા

બીજી બેઠક તા. ૨૧-૧૨-૨૦૧૨, શુક્રવાર, બપોરે ૨.૩૦થી ૫.૩૦

સર્જકનું પુનઃમૂલ્યાંકન : જયંત પાઠક

અધ્યક્ષ : રવીન્દ્ર પારેખ

કવિતા વિશે : સતીશ વ્યાસ

સર્જનાત્મક ગદ્ય : મણિલાલ હ. પટેલ

વિવેચન : નલિની માડગાંવકર

સંચાલન : નીતિન વડગામા

ત્રીજી બેઠક રાત્રે ૭.૩૦થી ૮.૩૦ પારિતોષિક વિતરણ

સંચાલન : પ્રફુલ રાવલ, અધ્યક્ષ : શ્રી વર્ષા અડાલજા

ચોથી બેઠક 'મળેલા જીવ'નું વાચિકમ્

સંકલન અને નિર્દેશન : પરેશ નાયક, સહયોગ : દંષ્ટ્રિ પટેલ

કલાકારો : રાજુ બારોટ, આરતી પટેલ, અર્ચન ત્રિવેદી, મોરલી પટેલ, ભરત ઠક્કર,
જિગીશા ત્રિવેદી, તુષાર દવે

તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૨, શનિવાર, સવારે ૮.૦૦થી ૯.૩૦

મધ્યસ્થ અને કાર્યવાહક સમિતિની સંયુક્ત બેઠક

પાંચમી બેઠક તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૨, શનિવાર, સવારે ૧૦.૦૦થી ૧.૦૦ બે વર્ષના

સાહિત્યનું સરવૈયું (૨૦૧૦-૨૦૧૧)

અધ્યક્ષ : દીપક મહેતા

કવિતા : અજયસિંહ ચૌહાણ

નાટક : શૈલેષ ટેવાણી

વિવેચન : પારુલ દેસાઈ

ચરિત્ર-સાહિત્ય : સંધ્યા ભટ્ટ

અનુવાદ : રૂપા શેઠ

સંચાલન : કીર્તિદા શાહ

છઠ્ઠી બેઠક તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૨, શનિવાર, સમય ૩.૦૦થી ૬.૦૦

બે વર્ષના સાહિત્યનું સરવૈયું (૨૦૧૦-૨૦૧૧)

અધ્યક્ષ : કિરીટ દૂધાત

ટૂંકી વાર્તા : કનુ ખડદીયા

નવલકથા : દીપક પટેલ, શ્રી જિજ્ઞા વ્યાસ

નિબંધ : યશોધર રાવલ

સંશોધન-સંપાદન : રાજેશ્વરી પટેલ

બાળસાહિત્ય : વિરંચિ ત્રિવેદી

સંચાલન : જનક નાયક

સાતમી બેઠક રાત્રે ૮.૩૦થી યજમાન સંસ્થા આયોજિત સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

આઠમી બેઠક તા. ૨૩-૧૨-૨૦૧૨, સવારે ૯.૦૦થી ૧૧.૩૦

સાહિત્યસ્વરૂપ : નવલકથા : સમકાલીન નવલકથા

અધ્યક્ષ : ઈલા આરબ મહેતા

વક્તા : ભરત મહેતા (સ્થિત્યંતર સામગ્રીલક્ષી)

ગુણવંત વ્યાસ (સ્થિત્યંતર સ્વરૂપલક્ષી)

યોગેન્દ્ર વ્યાસ (ભાષાકર્મ)

સંચાલન : યોગેશ જોષી

નવમી બેઠક સવારે ૧૧.૩૦થી ૧.૦૦ (યજમાન સંસ્થા)

દશમી બેઠક સમાપન બેઠક બપોરે ૧.૦૦થી ૧.૩૦

આભારદર્શન : યજમાન સંસ્થા વતી : દક્ષેશ ઠાકર

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ વતી : રાજેન્દ્ર પટેલ

નોંધ : જ્ઞાનસત્રમાં ભાગ લેવા ઇચ્છતાં સૌ તા. ૧૫-૧૨-૨૦૧૨ સુધીમાં ભોજન ઉતારા ફી અને પ્રતિનિધિ શુલ્કના રૂ. ૩૦૦/- તથા વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧૫૦/- ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ કાર્યાલય, અમદાવાદને મોકલી આપવા વિનંતી.